

Tomo Korošec

Fakulteta za družbene vede Univerze v Ljubljani

Prispevek k razpravi o jeziku znanosti in visokošolskega izobraževanja na Slovenskem

Razkol v pogledih na slovenščino v znanosti, kakor se kaže v razpravah na tej okrogli mizi, moramo odpraviti znotraj naše univerze. Politike in države tu ni treba klicati za posrednika. Država in politika morata pač slediti slovenski ustavi in določilu o veljavnosti slovenščine kot nacionalnega jezika, odgovorni pa sta za nacionalne projekte, kakor je bil *Slovar slovenskega knjižnega jezika*.

Napetosti med humanistiko in družboslovjem na eni ter naravoslovjem in tehnologijo na drugi strani so že od prej, med raziskovalci in univerzitetnimi učitelji teh ved znotraj univerze se kažejo v želji po prevladi, vse pa izhaja iz praviloma enostranskega poudarjanja pomembnosti tega ali onega strokovnega področja v življenju družbe. Sklicevanje na »čisto pomembnost« je neproduktivno, saj daje prednost zdaj temu, zdaj drugemu pristopu, žal pa se je zdaj zaostriilo prav na položaju slovenščine, ko so začeli izraziteje delovati neogibna internacionalizacija znanosti sploh, nesorazmerno poudarjanje znanstvenih objav v tujih jezikih pri vlogah za napredovanje v višje učiteljske nazive, bolonjski študijski programi in zahteve po izvajanju predmetov v neslovenskem jeziku. Če ne postavimo pod vprašaj ustavnega načela o nacionalnem položaju slovenščine, so nastali problemi organizacijske narave, treba jih je rešiti znotraj univerze, in sicer z ustrezno mero občutljivosti za splošne interese nacije, to pa vključuje neizpodbitna dejstva, kot je npr. to, da obstajajo področja, zlasti v humanistiki, pa tudi v družboslovju, kjer raziskav ne bo opravil nihče drug kakor domači raziskovalci (lahko tudi z mednarodnim sodelovanjem) za praviloma domače interesente, za domačo strokovno in kulturno javnost, in nadalje, da je razvoj sleherne znanosti nerazdružljivo spet z razvojem njenega izrazja. Glede tega nam je za priučujočo debato dal pomenljivo iztočnico družboslovec akademik Zdravko Mlinar:

Iz osebne izkušnje naj povzamem, da sem že več desetletij pogosto v zadregi, na koga naj se obrnem, da bi se z njim posvetoval glede uvajanje novih izrazov v slovenski jezik, še zlasti na podlagi angleških virov. To sem doživljal kot osebni problem, čeprav naj bi bila to »naša skupna stvar« in še posebej nekaterih institucij. (Zdravko Mlinar, Slovenski jezik in jezikovna politika kot družboslovni izziv. Kontekst, udeleženci in vrednote: spoznavni in akcijski vidiki. Teorija in praksa XLIII, 2006, 5–6, 635.)

Zabloda je misel, da se katerakoli od znanstvenih panog ali ved na Slovenskem, pa naj je še tako »svetovna«, lahko razvija brez izhodišča v slovenskem jeziku in samo s poimenovalnim aparatom v kakšnem tujem jeziku. Dokler nam slovenska ustava jamči za slovenski jezik v sleherni izmed znanstvenih panog, je sicer atmosfera za »dihanje« v slovenščini sorazmerno dobro zagotovljena, kakor hitro pa popustimo pri tej ali oni (češ, to je tako visoka ali ozka znanost, da slovenščina tu nima kaj iskati), bomo dovolili nastanek »ozonske luknje«, ta pa bo brž generirala naslednjo in naslednjo.

Jezik v znanostih ali znanstvenih panogah tako zadeva kulturne probleme slovenstva. Zato nima nihče pravice slovenskega znanstvenika, raziskovalca, univerzitetnega učitelja in študenta z izgovorom na internacionalizacijo znanosti, bolonjske programe ipd. tirati stran od slovenskega jezika. To velja tudi za fakultetna predavanja v katerem od tujih jezikov, pa naj jih izvaja domači ali gostujoči predavatelj. Seveda so taka predavanja že zdaj neogibna, gotovo tudi dobrodošla za oplajanje slovenskega strokovnega izrazja, kar velja tako za učitelje kakor za njihov slovenski

avditorij, vendar le kot vzporedna s prvotnimi slovenskimi. Vidi se, da je to ob spoštovanju temeljnega ustavnega načela rešljivo organizacijsko vprašanje.

Na državo (in seveda na politiko) pa je treba nasloviti zahtevo po izgradnji slovenskega izrazijskega aparata sleherne od znanstvenih panog. Tudi to je kot enega od predlogov v navedeni razpravi oblikoval Zdravko Mlinar:

SAZU bi lahko dal pobudo, naj se kot norma uveljavlja pričakovanje, da vsako znanstveno (disciplinarno) področje – v sodelovanju z jezikoslovci – izdela oz. sodeluje pri izdelavi terminološkega slovarja. /.../ (653.)

Terminoloških slovarjev posameznih strok (ne sicer vseh) imamo v slovenščini veliko število. Tu nikakor nismo zamudniki. A celotno obstoječe izrazijsko bogastvo, iz katerega se bodo videle poimenovalne zmožnosti slovenščine in se bo črpalo za vse nadaljnje poimenovalne zahteve in »izobraževanje« jezika, to pa je stvar nacionalnega projekta, kakor je bil epohalni *Slovar slovenskega knjižnega jezika*. Tezaver slovenskega izrazja je v tej zvezi velika nacionalna naloga prihodnosti in prvovrstno politično vprašanje.

Franci Demšar
direktor ARRS
Stojan Sorčan
ARRS

Znanstvene objave v slovenskem in tujem jeziku

Uvod

Besedilo prikazuje večplasten problem znanstvenih objav v slovenskem in tujem jeziku z vidika politike Javne agencije za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije (v nadaljevanju ARRS) pri vrednotenju raziskovalnih rezultatov. Prikazan je pregled objav slovenskih raziskovalcev v najpomembnejši mednarodni bibliografski bazi znanstvenih člankov (*Web of Science*) ter pregled objav slovenskih raziskovalcev v domačih in tujih znanstvenih publikacijah v primerjavi s finskimi raziskovalci.

Znanstveno objavljane v primežu mednarodnega in nacionalnega okolja

Spoznavna narava znanosti je nadnacionalna, zato je ni mogoče nacionalno omejevati. Znanstveni rezultati morajo biti na razpolago kritičnemu preverjanju drugih, kar je mogoče le preko publiciranja, ki omogoča odprto, mednarodno komunikacijo. Znanost je vpeta v lokalno in nacionalno okolje, saj je njen ključni kulturni in razvojni del. Iskanje pravega jezikovnega ravnotežja med globalnim in lokalnim je pomembno vprašanje raziskovalnih politik, ki zaradi razvijanja kulturnih razlik ter hkratnih teženj po globalnem medsebojnem sporazumevanju